Вино, секс и никакво...просвещение

Милена ДОЙЧЕВА

Като наближи 14 февруари всички медии започват да ни облъчват с един и същи въпрос: „А вие какво ще празнувате – Трифон Зарезан или свети Валентин”? Вече години тая дилема измъчва българското общество накъде да се насочи – към родния празник на пиянството или вече като евроинтегрирани да изберем любовчийството?

Формират се няколко лагера. Най-голямата група е тази на „патриотите”. Корав човек е българинът и не обича разни ми ти там лигави любови. Той знае, че нашият народ има свои традиции, които са го запазили. Затова избира чашката. Би било лесно да кажем, че един мъж не е никакъв мъж, ако не пие вино и ракия. Откакто се помня ракията и виното са спасителен изход от всички житейски проблеми. Тормозят те на работа? Жена ти те ядосва? Парите не стигат? Мразиш политиците? Има само един начин да се отърсиш от черните мисли – това е спиртосването им. Но какво говоря – пиенето не е просто спасителен пояс. То може да бъде цел на живота. Колкото и да те тормозят през деня или през седмицата, знаеш, че ще дойде краят на деня, краят на седмицата и ти ще можеш да се отдадеш в топлата прегръдка на алкохола. Как меко се разлива в тялото, отпуска те и животът не изглежда чак толкова лош. Как да не почетеш с празник живителната течност – верен другар на всички „истински” българи. И като „истински” българи гордо заявяват, че чужди празници не празнуват. Някои пък казват, че не празнуват свети Валентин, защото е католически светец, а си празнуват „православния” Трифон Зарезан, като така успяват дори да формират в главата си някаква православна каноничност на пиянството.

Друга група е съставена предимно от по-млади хора без предразсъдъци. За тях традициите нямат особено голяма стойност. Най-важен е купонът. А какъв ще е този купон, ако не завърши със секс, пардон любов. На 14-ти февруари сексът за по-голяма тържественост се нарича любов. И като доказателство за тази „любов” градовете направо се давят от захаросани символи за сладникавите усещания – розови и червени плюшени сърчица, балони, амурчета, бонбони, презервативи с всякакви вкусове и аромати, бельо, парфюми, цветя и секси изненади от по-изобретателните. Този ден се превръща в истински култ към секса. И разбира се, задължителните хартиени „валентинки” с гениални поетични проникновения като:

„Пращам ти това купидонче, мое сладко бонбонче, да ти съобщя в този час колко много те обичам аз”.

Текстовете на тия картички заслужават да бъдат разгледани в един сериозен научен труд. Но тук засега ще изоставя тази тема. Важното е да се каже, че еуфорията заразява дори такива хора, които на пръв поглед изглеждат сериозни. Но даже и те не искат да бъдат обвинени, че не почитат любовта. По-лошо, че не обръщат внимание на гаджетата и жените си, които трябва да се срамят, че само те не се разхождат по улиците с цветя и балони, и че на следващия ден няма да има с какво да се похвалят на приятелки, колежки и съученички, а ще трябва да кажат старото: „Моят пак се напи като свиня и ме забрави. Всички мъже са прасета”.

Има и такива, които вземат компромисно решение и обединяват двата празника. Колкото и парадоксално да звучи – те са най-близо до същността на това, което се празнува. Защото каква ще е тази съвременна любов, ако преди нея двамата влюбени са на безалкохолно? И какво ще е това пиене, ако след него няма секс?

С риск да бъда обвинена, че съм поредната комплексарка, която мрази алкохола или не разбира от любов, ще ви кажа, че всичко това са глупости. Разбира се, че няма нищо лошо в това човек да пийне с приятели, нито пък да изрази любовта си към любимия човек. И за това не е нужен специален ден. Иначе се получава, че любовта ни е еднодневна. Или казано по-точно – еднодневка. Мисълта ми е, че не трябва да се издига в култ порокът. Така лъсва един напълно езически и нездрав светоглед, който се е впил в съвременната българска култура и дори има нахалството да се представя за християнски.

Истината е, че няма никакъв свети Трифон Зарезан. Има свети мъченик Трифон, чиято памет се чества на 14 февруари (по стар стил). Той живял през III век в малоазийската област Фригия. Майка му и баща му били дълбоко вярващи християни, които отрано се потрудили в сърцето на детето им да се разгори любов към Христос. И трудът на тези добри родители скоро дал стократен плод. Св. Трифон бил още дете, когато по неговите чисти и искрени молитви Бог вършел чудеса. На 17-годишна възраст той излекувал от душевна болест дъщерята на самия римски император Гордиан. И още много болни излекувал св. Трифон с молитвите си. По-късно започнал да управлява гонителят на християните император Деций Траян. И по заповед на местния управител Трифон бил арестуван и изправен на съд заради вярата си. „Застаналият насреща – обърнал се към него управителят – да ни каже своето име, своята съдба и да изповяда своята вяра”. Отговорът бил: „Името ми е Трифон. Съдба у нас няма, защото вярваме, че всичко става по Божи промисъл, а не по съдба и движение на звездите, нито пък случайно, както вие вярвате. По живот не съм роб, а свободен. Единствено на Христа служа. Христос е моята вяра. Христос е моята слава и похвала”. Заради тези думи св. Трифон приел жестоки изтезания и накрая мъченическа смърт.

Този човек обаче няма нищо общо с покровителя на лозята Трифон Зарезан. Според българския фолклор той бил лозар (и в някои версии – брат на Пресвета Богородица). Веднъж докато си подрязвал лозето той видял Божията Майка, Която току-що била родила Христа. И понеже си бил зевзек взел, че й се присмял. Тя се засегнала и го „проклела”, и вследствие на това, Трифон без да иска си отрязал носа с лозарската ножица. Затова и станал Зарезан. Сами можете да се досетите как според фолклористите изглежда това отрязване в символичен план.

Едва ли е нужно да обяснявам абсурдността на тази легенда, както и колко чужда е тя на Християнското Предание. Но работата не е в това. Трифон Зарезан е просто продължител на съществувалите преди него празници в чест на бога на пиянската веселба Дионис. А тези празници никак (ама никак) не са безобидни. Особено ако гледаме на тях от християнска гледна точка.

Дионис е древногръцки бог с тракийски произход, покровител на виното, лозарството и веселието. В древния Рим е почитан под името Бакхус (Вакх). Той е син на Зевс от незаконна негова връзка (чест негов навик) – според една версия с обикновената жена Семела, а според друга с владетелката на подземното царство Персефона. И в двата случая обаче ревнивата съпруга на гръмовержеца – Хера (в римския вариант Юнона) разбира за случая и прави невероятна сцена (чест неин навик), след която Дионис едва отървава кожата. Празниците посветени на Дионис (прочутите мистерии, придружени с драматични представления) в Гърция били наричани дионисии, а в Рим - вакханалии. Фактът, че думата вакханалия е останала като синоним на възможно най-отвратителното пиршество никак не е случаен. Защото било именно така... Разбира се, това не е учудващо – след като сред боговете царе такава нравствена деградация, то какви ли могат да бъдат тържествата в тяхна чест?! Празниците в чест на Дионис (или Вакх и оттам вакханалии) прераствали в продължителни пиянски оргии, които били възприемани като жертвоприношения към него.

Защо ви разказвам това ли? За да стане ясно, че приелият мъченическа кончина, изповядвайки Христа и изобличавайки езическото нечестие св. Трифон няма нищо общо с пиянството. Вярно е, че той е почитан като покровител на лозарите. Това е заради чудо, което светецът извършил, спасявайки нивите на едни хора от насекоми. Оттам идва и традицията на този ден да се благославят лозята. Но това е защото лозовият плод е средство за извършване на Тайнството на Светото Причастие, а не защото се поощрява търсенето на повод за напиване. Някой ще каже: “Ама ние затова се събираме, за да почетем светеца”. А аз се питам кога точно започнахме да честваме светиите в кръчмата?

Нещата със св. Валентин стоят горе-долу по същия начин. Често казват, че това е католически светец. Това не е вярно. Истината е, че неговият образ е доста неясен. Той загинал мъченически за вярата в Рим на 14 февруари 270 година, а вероятно е канонизиран от папа Геласий в края на V век. Затова е некоректно твърдението, че е католически, тъй като знаем, че Рим отпада от Църквата чак през XI век, а в V е един от стълбовете на Православието. Отделна е темата, че този светец е почитан почти изцяло само на Запад. Покъсно върху паметта на св. Валентин са натрупани доста легенди, за да се оправдаят празненства с по-ранен и откровено езически характер.

Начало на тържеството на 14 февруари 2014 г. в НЧ “Просвета” с. Соколово, общ. Балчик, обл. Добрич - добра традиция. *Фото: Кина ЛИПОВАНСКА*

Периодът между средата на януари и средата на февруари е бил посветен на брака между Зевс и Хера (Юнона). Едновременно с това в Древен Рим в средата на февруари се чествал и празникът на бога на плодородието Луперкус (римския еквивалент на гръцкия бог Пан). Още от дете той приличал на козел, но това не му пречело да е изключителен „купонджия” – свирел прекрасно, а когато някой пътник се загубел в гората, Луперкус обичал да му излиза насреща и да го стряска с чудовищната си фигура. Като част от пречистващия ритуал жреците на Луперкус принасяли в негова чест кози. След това пиели вино, а от козите кожи правели ремъци, с които разголени юноши се втурвали да шибат ритуално когото им попадне за щастливо задомяване и плодовитост. Тези ремъци се наричали фебруа, откъдето е и името на месеца - февруари. В рамките на тържествата момичетата оставяли любовните си послания (предобраз на нашите картички „валентинки”) на специално място, а младежите започвали да ухажват тази, чието писмо са изтеглили.

Дионис и Луперкус често са изобразявани като приятели, затова и по-горе казах, че групата, която подобаващо отбелязва и двата „празника” едновременно е най-близо до същността. Разбира се, сега не честваме Дионис, нито Хера, нито Луперкус. Но има ли значение. Празнуваме пиянството и разврата (изхабявайки по този начин до безобразие думата любов). Вижте какво казва св. Йоан Златоуст: „Езичниците тъкмо затова са гнусни, че са боготворели човешките страсти: плътската похот те наричали Венера, гнева – Марс, пиянството – Бакхус и т.н. Макар ти и да не си правиш веществени идоли като езичниците, но ти с голямо усърдие служиш на същите тия страсти, Христовите членове правиш членове на блудница и оскверняваш себе си с беззакония.”

Наистина ли искаме да бъдем продължители на подобна традиция? Наистина ли мислим, че тя е културно наследство? Защото зад нея не стои един или друг „бог”, а дяволът, който винаги се е опитвал да се представи за бог, за да ни въвлече във вечна погибел! И в същността си езическите празненства не могат да бъдат наричани по никакъв друг начин, освен бесовски.

Но най-страшното е, че сме забравили, че всъщност на 14 февруари се чества паметта на нашия просветител в Христа – св. Константин-Кирил Философ. Онзи, благодарение на когото излязохме от гибелния мрак на езичеството и приехме спасителната светлина на Христовата вяра. Но „благочестивият и православен български народ” едва ли ще бъде по улиците, за да изрази признателността си към просветителя.

Един приятел във Фейсбук беше написал, че около 14 февруари много хора се оплакват, че нямат гаджета, но никой не се оплаква на 24 май, че е неграмотен. Леко бих го коригирала – 14 февруари е ден, който има еднаква стойност с 24 май. Един забравен български празник. Защото е забравено самото наше просвещение. Забравен е самият стремеж към святост. Забравен е денят, в който един от най-важните за българите хора се е преселил на Небето, за да бъде вечен застъпник пред Бога за нас. Заменен е с нещо „по-розово и по-весело”. Точно така, както в навечерието на празника на Народните будители оставяме децата си да слагат маски на дяволи за Хелоуин.

Днес непрекъснато се говори колко трудно се живее в България, колко са лоши управниците ни, как невинно страдаме и как нацията ни застарява. Но истината е, че един народ, който предпочита да пие и да подарява розови сърчица в деня на успението на своя просветител не може да очаква нищо друго освен постепенно изчезване. Той сам осъжда себе си на това, като се отказва от истинския житейски приоритет, като избира забавлението пред светостта, като предпочита животинското пред ангелското.

Свети Константин-Кирил Философ ни даде букви, чрез които да се молим на Бога. Днес те все по-малко служат за това. И все по-малко остават хората, които могат да разкажат, че онова, което ни донесе свети Кирил, е истинска любов. И че тя е намерила своето основание на Небето. И че тази любов наистина опиянява – превръщайки те в друг човек. Някой, за когото вече не мислим… дори и в минало време.

Милена ДОЙЧЕВА